

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

TO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 23. FEBRUARJA (FEB. 23), 1942 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 37 Acceptance for mailing at special rate postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Enote ameriške in holandske bojne mornarice v ofenzivi

Trinajst japonskih ladij potopljenih in poškodovanih v bitki pri Javi. Borba za kontrolo Surabaja, zavezniške mornarične baze, se nadaljuje. Rdeča zvezda naznanila povečanje dotoka orožja iz Anglije in Amerike v Rusijo in napovedala zlom Hitlerjevih armad v tem letu. Nemčija izgubila 6,000,000 vojakov na ruskih frontah

Bandoeng, Java, 23. febr. — Enote ameriške in holandske bojne mornarice ter letala so povzročile napad na japonsko invazijo na brodogradnjo pri otoku Baliu. Japonske ladije, ki so se nahajale v Javi, glavne otoka Indonezije, so bile poškodovane. V bližini protiofenzivi so zavezniške sile zadale težke udarce soviniku.

Holandsko vrhovno poveljstvo je sporočilo, da je bilo najmanj deset japonskih bombnikov sestreljenih v spopadih v zraku nad v. Japonska bojna letala, ki so metala bombe na holandske in ameriške vojaške letališča na otoku Sumatra, so bila poškodovana. Med osemnajstih japonskih letal, ki so bombardirali Bandoeng, so Američani in Holanci sestrelili pet letal. Ameriške in holandske bojne enote so potopile in poškodovale najmanj japonskih bojnih ladij v bližini pomorski bitki, ki se je odvila zadnje sobote vzhodno od Jave. Bojno mornarico so v nadih na japonsko brodogradnjo podala bojna letala.

Bafavia, Java, 21. febr. — Japonci so raztegnili svojo ofenzivo v južnem delu Pacifika z invazijo na otok Baliu, ki je samo eno miljo oddaljen od Jave, glavnega otoka holandske Indonezije. Invazija Baliu pomeni pričetek velike borbe za kontrolo Surabaja, velike in strateške zavezniške mornarične baze od Javi.

Poročila holandskega vrhovnega poveljstva in iz glavnega ameriškega generala Archibalda P. Wavella, poveljnika zavezniške vojske v južnopacifičnem delu Pacifika, govorijo o ogromnih izgubah sovražnika, zaenkrat priznavajo, da te niso ustale izkrcavanja japonskih čet na otok.

Več japonskih bojnih letal, ki so sestreljena po zavezniških letalih in bombah, so poškodovale več japonskih križark in tri vojaške transporte.

Rangoon, Burma, 21. febr. — Britske čete se junosko bore proti Japoncem, da obdržijo svoje pozicije ob reki Bilin, 80 milj severovzhodno od Rangoona in 100 milj stran od burmske ceste, po kateri dobiva kitajska armada orožje, strelivo in drugi bojni material. Doslej so te odbile naskoke sovražnika na svoje pozicije.

Britski in ameriški letalci še vedno kontrolirajo ozračje nad burmsko cesto. Vrhovno poveljstvo pravi v uradnem poročilu, da so britske in ameriške letalske operacije proti Japoncem uspešne.

Evakuacija civilistov iz Rangoona se nadaljuje. Polovica prebivalcev, katerih število je bilo 500,000, se je umaknila iz mesta.

Churchill odstavil pet ministrov

Največje reorganiziranje kabineta

London, 23. febr. — Premier Winston Churchill je včeraj odstavil pet ministrov, med katerimi sta vojni minister H. D. R. Margesson in J. W. T. Moore-Brabazon, minister za proizvodnjo letal. To je bilo že drugo reorganiziranje kabineta v zadnjih štirih dneh in največje od leta 1940.

Dalje so bili odstavljeni lord Moyne, minister za kolonije, lord Reith, minister za javna dela, in Arthur Greenwood, minister brez portfelja. Margesson in Moore-Brabazon sta bila tarča ostre kritike v parlamentu in tisku.

Za naslednike ministrov so bili izbrani James Grigg, lord Cranborne, lord Wolmer in lord Portal. Greenwoodovo mesto je še prazno. Tisk je pohvalil le imenovanje Grigga za vojnega ministra, napram drugim izpostavljenim pa je ostal hladen.

Države naj skrbijo za brezposelne

Governerji se izrekli proti federalni pomoči

Washington, D. C., 21. febr. — Governerji šestih držav so povedali kongresu, da so za to, da države podpirajo one delavce, ki so izgubili službo zaradi preureditve avto in drugih industrij za proizvodnjo bojne opreme. Kongresnik John W. McCormack, vodja demokratske večine v nižji zbornici, je prej izjavil, da predsednik Roosevelt želi takojšnje sprejetje načrta, da kongres prispeva \$300,000,000 kot pomoč državam, da bodo lahko dajale večjo podporo brezposelnim. Ta načrt tudi določa, da se doba izplačevanja podpore brezposelnim podaljša na 26 tednov.

Pred zborničnim odsekom za pota in sredstva so nastopili governerji Harold E. Stassen (Minnesota), Herbert O'Connor (Maryland), Henry F. Schriker (Indiana), J. M. Broughton (North Carolina), Leverett Saltonstall (Massachusetts) in Robert C. Blood (New Hampshire). Stassen je dejal, "da Amerika ne more dati nagrad brezposelnim v tej kritični uri. Farmarji ne bi mogli dobiti delavcev, če bi se podpora brezposelnim zvišala."

Silne izjave so podali ostali governerji. Argumentirali so, da bi federalna vlada posegla v zadeve, ki spadajo v območje posameznih držav, če bi kongres sprejel po predsedniku Rooseveltu priporočen načrt glede zvišanja podpore brezposelnim.

Registracija za vojaško službo v Illinoisu

Springfield, Ill., 21. febr. — 560,280 moških se je registriralo za vojaško službo v Illinoisu zadnji ponedeljek, se glasi naznanilo. To bazira na poročilih, katera je poslalo v Springfield 361 krajevnih nabornih odborov.

Kostarika poslala nemce v taborišče

San Jose, Kostarika, 21. febr. — Uradni krogi so naznanili, da so bili vsi nemški državljani, katerih je policija aretirala v zadnjih

HENDERSON NAPOVEDAL "ZAMRZNENJE" MEZD

Cene farmakih pridelkov pod vladno kontrolo

AMERIKA MORA PREPREČITI INFLACIJO

Chicago, 21. febr. — Znižanje ali "zamrznjenje" mezd na sedanji točki in omejitve kreditov so stvari, s katerimi se bo moralo sprijazniti ameriško ljudstvo v tej vojni, da se dežela izogne inflaciji. Tako je izjavil Leon Henderson, načelnik federalne administracije za kontrolo cen, v svojem govoru pred člani organizacije čikaških trgovcev, ki so se zbrali v Palmer House.

Henderson je poudaril, da mora ameriško ljudstvo vedeti, kaj prihaja. Medze in cene farmakih pridelkov morajo biti pod kontrolo. Nevarnost inflacije je v tem, ker se bodo narodni dohodki povečali za šest milijard dolarjev, toda na tržiščih bo za deset milijard dolarjev manj blaga. Federalna vlada upa, da bo s prodajanjem obrambnih bonдов in zvišanjem davkov zamašila inflacijsko vrzel, ki bi se povečala, če ne bi bila ustanovljena masinerija glede kontrole cen.

"Ameriška industrijska kapaciteta nam garantira zmago v tej vojni, toda mi se bomo morali odpovedati mnogim stvarim in udobnostim, katerih smo navajeni," je rekel Henderson. "Industrije se morajo otresti malomarnosti in mrtvila, ker ni drugega izhoda. To pojasnjuje, zakaj je treba držati mezd in profite pod kontrolo. Napeti bomo morali vse sile, če hočemo preprečiti dviganje cen življenjskim potrebščinam."

Drugi koraki, ki jih bo morala vlada storiti, da ustavi porast cen, vključujejo prisilno varčevanje, raztegnitev programa glede delitve blaga v odmerkih in znižanje profita.

"Ukrepi, katere bomo morali uveljaviti, so drastični, toda inflacija bi bila nesreča," je nadaljeval Henderson. "Kontrola cen je simbol Amerike in dokaz, da se usmerja svoje korake v luči dejstev in realnosti."

Nova četniška ofenziva proti osišču

Pet tisoč vojakov padlo v bitki s četniki

London, 21. febr. — Svobodna srbska četniška armada je zdrobila osiščno silo 5000 vojakov v bitki v Kosarskem gorovju v Bosni, se glasi sem dospelo poročilo iz zanesljivih virov. Četniki so zaseli tudi velike zaloge orožja in municije.

Iz poročila je razvidno, da četniška armada operira na ozemlju velikega obsega in da je začela novo ofenzivo proti nemški in italijanski okupacijski armadi v različnih sektorjih bivše Jugoslavije.

Domače vesti

Pomočni odbor prevzel politično akcijo

Chicago. — Jugoslovanski pomočni odbor, slovenska sekcija, je imel 21. februarja sejo v hotelu Morrisonu in med drugim je tudi sklenil, da bo po vsej državi politično akcijo glede stare domovine. Začasni pripravljalni odbor, ki je imel sklicati slovenski narodni kongres v Ameriki, a ga je v zadnjem decembru odložil, je na tej seji priporočil organizacijam, ki so ga postavile, naj izvolijo stalni odbor, ki bo sodeloval s predstavniki Slovenije v jugoslovanski vladi v Londonu za doseganje združenje Slovenije v demokraciji. Zastopniki organizacij, ki so v pomočnem odboru, so nato sklenili, da pomočni odbor prevzame to nalogo. Začasni odbor je s tem prenehal eksistirati.

Jugoslovanski dan v New Yorku

New York. — Dne 3. marca se odpre v prostorih angleškega vojnega reliefa "Piccadilly Arcade" razstava Združenih narodov, katera bo trajala do 21. marca. Vsakemu narodu je določen en dan in 18. marca je Jugoslovanski dan. Tega dne bodo razstavljene razne arabe, hrvaške in slovenske posebnosti in skupček za prodane stvari je namenjen jugoslovanskim vojnim ujetnikom.

Nov grob v Michiganu

Cadillac, Mich. — Pred dnevi je tukaj umrl Louis Rus, star 39 let in rojen v Brežju pri Ribnici na Dolenjskem. V Ameriko je prišel leta 1913 s starši. Zapušča štiri otroke, mater in dve omoženi sestr.

Hrvaški fašistični list prenehal

Pittsburgh, Pa. — "Hrvatska Nezavisna Država," glasilo pristašev fašista Pavelića, je zadnji teden prenehala izhajati.

Is Milwaukeeja

Milwaukee. — Louis Adamič, znani ameriški pisatelj slovenske narodnosti, je odpovedal predavanje, katerega mu je aranžiral tukajšnji International Institute za 5. marca. Adamič je sporočil, da je bil pozvan v Hollywood, kjer bo sodeloval pri snemanju filma za zblizanje Združenih držav in latinske Amerike.

Is Clevelanda

Cleveland. — Eugene Barbič, sin Fr. Barbiča, gl. porotnika SNPJ in dopisnika Prosveta, je prostovoljno stopil v službo Strica Sama. Služil bo pri letalskem zboru v Fairfieldu, O. Dne 18. t. m. je umrl po enoletni bolezni Matija Turk, doma iz Kržetov pri Sodražici na Dolenjskem. Zapušča pet sinov, tri hčere, vnukinjo, brata in sestro. — Pokojni Anton Centa, ki je umrl za srčno kapjo na ulici, je bil iz Velikih Lašč in 43 let v Ameriki. Tu zapušča le oddaljene sorodnike.

Mrs. Roosevelt resignirala iz urada civilne obrambe

Washington, D. C., 21. febr. — Eleanor Roosevelt, žena predsednika Roosevelta, je resignirala kot pomožna direktorica urada za civilno obrambo. V planu, ki ga je naslovila Jamesu M. Landis, načelniku tega urada, pravi, da ne mara biti več tarča kritike s strani onih, ki jo napadajo zaradi njenih načel in prepričanj.

Dva ubita, štirje ranjeni pri eksploziji

La Porte, Ind., 21. febr. — Dva delavca sta bila ubita, štirje pa ranjeni pri eksploziji, ki se je pripetila v tovarni za naboj v Kingsburyju. Vzrok eksplozije še ni ugotovljen.

Igra argentinske vladne klike

Večina ljudstva na strani zaveznikov

Buenos Aires, Argentina, 21. febr. — Izgleda, da sedanja vladna klika igra svojo igro v veri, da bo osiše zmagoval v tej vojni, da si je očitno, da ta vera nima opore pri večini argentinskega ljudstva. To je že dalo nešteto krat razumeti, da simpatizira z zavezniki, čeprav so jim bili zadani težki udarci v zadnjih tednih.

Podpredsednik Ramon S. Castillo, ki nadomestuje bolehnega predsednika Roberta M. Ortiza, je dominantna oseba vladne klike. On je s svojo taktiko preprečil, da se argentinska delegacija na nedavni Vseameriški konferenci ni pridružila deklaraciji drugih ameriških držav, da se mora zapadna hemisfera zapreti osiščnim agresorjem.

Če vladna klika ne bo pod pritiskom večine argentinskega ljudstva revidirala svojega stališča, lahko povzroči notranjo krizo. Če se to ne bo zgodilo, je očitno, da Amerika in latinske republike ne morejo računati s kooperacijo Argentine v svoji borbi proti osiščnim silam.

Senat pokopal penzijski zakon

Plača ameriškim vojakom zvišana

Washington, D. C., 21. febr. — Senat je s 75 proti petim glasovom pokopal penzijski zakon za senatorje in kongresnike, ki je bil sprejet pred štirimi tedni in ga je predsednik Roosevelt podpisal. Sprejetje tega zakona je izzvalo odpor po vsej Ameriki.

Pričakuje se, da bo nižja kongresna zbornica sledila senatu v preklicu omenjenega zakona. Predlog v višji zbornici, da preklic zakon, je stavil senator Harry F. Byrd, demokrat iz Virginije. Proti predlogu so glasovali senatorji D. Worth Clark, James M. Mead, Mon C. Wallgren, Gerald P. Nye in Robert M. La Follette.

Predlog, da se zviša plača ameriškim vojakom in podčastnikom, ki se nahajajo na tujem ozemlju, in onih, ki se bore na Filipinskih otokih, je bil sprejet. Predlog je stavil senator Bennett Champ Clark, demokrat iz Missourija. Ta določa zvišanje plače vojakom za dvajset odstotkov, podčastnikom pa za deset odstotkov.

Letalka Ingalls poslana v zapor

Washington, D. C., 21. febr. — Laura Ingalls, ameriška letalka, ki je bila pred enim tednom spoznana za krivo, da se ni registrirala pri državnem departmentu kot agentka Nemčije, je bila včeraj obsojena v zapor od osmih mesecev do dveh let in odvadena v ječo. Obsojdo je izrekel sodnik James Morris. Na obravnavi je bila predložena evidenca, da je dobivala plačo od Nemčije za svojo propagando proti vstopu Združenih držav v vojno.

Večja angleška pomoč sovjetom

London, 21. febr. — Stafford Cripps, bivši britski poslanec v Moskvi, ki je zadnji četrtlet dobil visoko pozicijo v Churchillovem vojnem kabinetu, je izjavil, da bo storil vse, kar bo mogoče, da se angleška pomoč sovjetski Rusiji v obliki orožja in druge bojne opreme poveča. On je tudi namignil, da bo Anglija poslala ekspedicijsko armado preko morja v Murmansk, sovjetsko luko ob Arktiku.

BLUM IN DALADIER POBJATA

OBDOLEŽITVE

Vprašanje ustavnosti procesa potisnjeno v ospredje

AMERIŠKI REPORTERJI IZKLJUČENI

Riom, Francija, 21. febr. — Vrhovno sodišče je vzelo v pretes vprašanje svoje lastne ustavnosti po napadu nanj, ki sta ga vodila bivša premierja Leon Blum in Edouard Daladier, dva izmed petih obtožencev, katerim očita, da so poglani nepravilno Francijo v katastrofalno vojno z Nemčijo. Obtoženi voditelji tretje republike, ki je ni več, so z napadom začeli ofenzivo proti sodišču in mu zanimali pravico obravnave.

Po odgovoru prosekutorja, v katerem je dejal, da je bilo sodišče postavljeno, da vodi obravnavo proti obtožencem, ne pa da razpravlja o legalnosti zakonov Petainovega režima, je predsednik sodišča izjavil, da bo zadevni odlok kmalu podan. Prva praska je sledila dramatičnemu prelomu med generalom Gamelinom, bivšim vrhovnim poveljnikom francoskih armad, in ostalimi obtoženci glede vprašanja, ali je bil vzrok poraza Francije militaristični ali političen. Stari in bolehn general je prečital izjavo, v kateri je naglasil, da ne sme imeti nobenega opravka z obravnavo. On je naglasil, da stališče, ki ga je zavzel, zahteva čast armade.

Blum je govoril ognjevit, ko je odgovorjal Gamelinu. "Najboljše armade morajo biti poražene, če poveljniki niso sposobni in jih ne znajo navdušiti za boj," je dejal.

Nemčija je bila omenjena samo enkrat. Omenil jo je Daladier v izjavi, v kateri je dejal, da se ta obravnava sploh ne bi vrtila, če ne bi bilo nemškega pritiska na Petainovo vlado. Pierre Caous, predsednik tribunala, je takoj posvaril bivšega premierja, da bo obravnava tajna, če bo še kdaj omenil tujo državo. Daladier ga je takoj zavrnil: "Ali nimam pravice za govoriti o prebitju sedemnajstih mesecev v ječi, ko zdaj hočete narediti iz mene grešnega kozla, obenem pa mi zaniškate pravico do obrambe, ker so tisk, radio in načelnik države proti nam? Mi bomo videli, kje se je izdajstvo skotilo in kdo je izdal Francijo."

Glavni argument obtožencev in njihovih zagovornikov je bil, da sodišče sploh ni ustavno, ker republika še eksistira, da so bili obtoženci že vnaprej obsojeni brez obravnave in da v smislu zakonov republike lahko le senat obtoži in vodi obravnavo proti bivšim ministrom.

Štirje ameriški reporterji niso dobili pravice vstopa v sodno dvorano, ko se je pričela obravnava. Ti so bili Mel Most od agenture Associated Press, Ralph Heinzen od agenture United Press, Paul Ghali, poročevalec čikaškega lista Daily News, in James King od agenture Transradio. Poleg Bluma, Daladiera in Gamelina sta obtožena Pierre Jacomet, bivši upravitelj vojnih industrij, in Guy la Chambre, bivši letalski minister.

Ameriško blago prišlo v Rusijo

Kujbisev, Rusija, 21. febr. — Ameriška pomoč v obliki zdravil, obleke, čokolade in drugih daril je dospela sem. Vse te stvari bodo razdeljene med ruske vojske in begunce iz krajev, katere je zasedla nemška armada.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (liven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cincero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Gibraltarji in Singaporji

Pred nekaj dnevi so Japonci vzeli Singapor, največjo angleško trdnjavo na južnem Pacifiku—in zapečkarji generali in admirali, katerih je največja armada na svetu (to so "generali" in "admirali"), ki sede na zapečku za toplo pečico, kade fajfice, pljujejo na široko po tleh in dajejo nasvete Rooseveltu in Churchillju, kako je treba voditi vojno, so zagnali silen krik:

— Ali vam nismo povedali? Ali ni nekaj narobe z Angleži? Mar niso naredili kravje kupčije z Japonci? Čemu za vruga pomagamo Angležem? —

Nekaj je res narobe z Angleži. Isto je narobe z Američani. Premalo bombnikov imajo! Prekasno so začeli z masno produkcijo bombnikov!

Hitler je začel z masno produkcijo bombnikov, tankov in podmornikov pred devetimi leti. Japonci so začeli pred desetimi leti. Anglija je začela pred dvema letoma in pol, ko so Hitlerjevi bombniki že razdevali Varšavo in ko so japonski bombniki že razdevali Harbin, Peiping, Šanghaj in Hankov—Američani se pa komaj zdaj PRIPRAVLJAJO, da začno z masno produkcijo onega, kar Nemci in Japonci proizvajajo na debelo že celih devet in deset let.

To je TISTO, kar je narobe z Angleži in z nami; vse drugo, vsi drugi vzroki, katerih je kajpada ogromna kopica, so postranska reč.

Singapor, kakor Gibraltar, je stara trdnjava, ki je bila zgrajena v letih, ko so trdnjavske topovi veljali za najmočnejše orožje na svetu. To je bila trdnjava, ki je zapirala a strategičnega otoka moriska pota z vseh strani Pacifičnega oceana na Indijsko morje. Topovi singaporske trdnjave so štirili—in še štrle—vodoravno na morje, ne štrle navpično v zrak; naperjeni so samo proti bojnim ladjam—in nobena bojna ladja na svetu bi ne mogla mimo njih.

Japonci pa niso vzeli Singapora z bojnimi ladjami. Niti ene bojne ladje ni bilo na cilju trdnjaviških topov!

"Nepremagljiva pomorska bastija! Singapor! Gibraltar Pacifika!" Res je bil napram bojnimi ladjam—ampak napram bombnikom iz zraka je bil Singapor, kakor je silni Gibraltar na španski skali, kolibica iz kart, če ni tam tudi bombnikov, ki ga branijo od zgoraj!

Japonci je padel pod navalom iz zraka in zoper ta naval ni bilo tamkaj nobene prave obrambe. Okrog 500 japonskih bombnikov je sipalo bombe na trdnjavo dan za dnevom. Angleži pa niso imeli tamkaj niti topov zoper bombnike, niti bojnih letal, ki bi bili bombnike pregnali.

To je vsa storija. Danes je glavna bojna sila v zraku. Kdor je gospodar v zraku, je kmalu gospodar tudi na suhem in morju—ne glede na to, koliko silnih kanonov stare sorte in koliko drednatk in križark je na morju. Stare obmorske trdnjave danes ne pomenijo nič. Gibraltar na španski skali ob vzhodu z Atlantika na Sredozemsko morje je danes vreden toliko kot Singapor—razen če imajo Angleži tamkaj več aeroplanov kot so jih imeli v Singaporu.

Zakaj ni Anglija založila Singapor s tisoč letali, kolikor bi bilo najbrže zadostovalo za obrambo, je druga storija, ki je dobro znana. Churchill je 15. februarja povedal to storijo brutalno odkrito. Zato ne, ker jih nima dovolj!

Glavna angleška letalska sila je doma, da brani angleški otok pred invazijo. Če to kdo zameri Angležem, je bedak ali pa zlobnež, ki drži s Hitlerjem. Dalje mora Anglija skrbeti za letalsko silo v severni Afriki in na bližnjem vzhodu, kar ni mala porcija; uadaje mora imeti stalne bombniške enote za zračne napade na Nemčijo, Italijo in obrežne holandske, belgijske in francoske točke. Poleg tega mora pošiljati letala Rusiji, če hoče držati besedo. Jasno je torej, da kljub stalni in naraščajoči masni produkciji bombnikov doma in dobavam iz Amerike—Anglija še ni v stanju, da bi zalagala Daljnji vzhod s tisočimi letali, ki so potrebna, da ustavijo japonske ofenzive.

Glavna letalska sila proti Japencem pride iz Amerike. Ampak ta sila bo začela delovati s polnim razmahom šele prihodnje leto. Amerika se še vedno pripravlja na masno produkcijo bombnikov in novih "letečih trdnjav", ki jih imajo v načrtu. To sta jasno povedala Roosevelt in Churchill v zadnjem decembru. Velika ofenzivna moč Amerike in Anglije pride šele leta 1943, medtem pa mora Amerika z vsami svojimi industrijskimi silami producirati 24 ur na dan in istočasno mora zalagati Anglijo in Rusijo, da ju obdrži v vojni.

Anglija in Rusija imata mostva za armado 25 milijonov mož, moderne opreme pa imata komaj za deset milijonov mož. Opreme ne moreta vzeti iz zraka ali vode. Za opremo je treba časa in silnega dela.

Roosevelt je jasno povedal, da ob koncu leta 1942 bo Amerika imela 125,000 letal in 75,000 tankov poleg velikega števila novih ladij. Vse to bo narejeno v prihodnjih devetih mesecih z 20 milijoni ameriških delavcev.

Naj nihče ne misli, da Japonci tudi ostanejo tam, kamor so pridili v zadnjih dveh mesecih. Letos lahko pridejo še marsikam—morda tudi v Avstralijo, Novo Zelandijo in celo v Indijo. Nič zato! Čim dalj gredo, tem slabše bodo, kajti 80 milijonov japonskega prebivalstva ne more zagospodarovati po teritorijih, ki štejejo okrog 1000 milijonov prebivalcev, in tudi jim mora prejeti ali slez zmanjkati bojne opreme—mora jim zmanjkati surovin in delavcev.

Japonci, kakor Nemci, se bodo letos dokrajja izčrpali. Naj še tako rogovilijo prihodnje mesece in se razljujejo po novih ozemjih, tiste končne zmage, s katero blufajo in strašijo naivne ljudi, se bodo nikdar dosegli.

Prihodnje leto pa pride obračun—silen obračun z Nemci in Japonci in vsami njihovimi "kvizlingi."

Glasovi iz nasebin

Is mladih let

Detroit.—Po smrti mojega očeta me je usoda določila za pastirja na kmetih. Imel sem deset goldinarjev letne plače, iz domačega platna eno srajco, ene hlače, par čevljev in klobuk iz "arovice"—pri nas smo mu rekli "čikuš"—ki je stal 40 krajcarjev. Tako se je mati pogodila s kmetom, ki je živel uro hoda od moje rojstne hiše. Ker nisem še opravil verskih dolžnosti—obhajila—sta določila, da me kmet pošlje v šolo dvakrat na teden—in torej v petek—da opravim te obrede.

Za sabo sem imel dva razreda ljudske šole. Bil sem več ali manj dovzeten do učenja, le veronauk mi ni šel v glavo, kar pa je bilo v tistih krajih in tistih časih velikega pomena. Po nastopu te službe me je kmet poslal v šolo, kjer je duhovnik podučeval zgodbe sv. pisma in katekizem, za kar se pa jaz nisem zanimal. Parkrat mi je dal nalogo, katere pa nisem napravil in tako sem prišel pri njemu v nemilost. V šoli me je klical iz klopi pred sebe in mi večkrat prisilil krepko zausnicio. Bil sem v posmeh in sramoto vsem učencem.

Da bo tega konec enkrat za vselej, sem sklenil, da ne grem več v šolo in se tega sklepa tudi držal. Potikal sem se ob torkih in petkih po okolici, se skrival po kozoletih in v grmovju; tudi sredi zime v snegu in mrazu ves dan in čakal, da sem zagledal otroke, ki so šli iz šole, nakar sem jo ubral domov.

Čez nekaj tednov grem domov na obisk k materi. Ona mi je solznih oči povedala, da je ravno odšel iz hiše občinski berič, ki ji je izročil pozivnico, da mora za 24 ur v zapor radi mene, ker ne hodim v šolo. "Poleg vseh življenjskih nesreč še ta sramota zame, in sedaj na starost," je stekala mati.

Nekaj dni za tem je tudi moj gospodar, čuda pobožen kmet, nekje izvedel, da se potepam okoli in da ne hodim v šolo. Tudi od njega sem dobil vsak teden nekaj zausnicio in bre v zadnjico. Bil sem odločen in se nisem podal. V prihodnji šolski sezoni se je vse to umirilo in me niso več tepli. A mati je pa še vedno dobivala sodni poziv vsakih par mesecev in hodila radi mene v zapor.

Za občinskega redarja, ki je imel v oskrbi tudi vrhniške zapore, je bil takrat tenak, suh možak črne polti po imenu Citeršlogar, ki je nosil uniforme, ogrskega huzarja. Moja mater je poznal kakor jaz, moral pa je zadostiti zakonu in zapreti mater, ker je bil odvisen od te službe. "Saj to ni nič hudega. Jera, se boš pa malo odpočila," jo je tolažil možak in ji dajal korajže. "Prinesi cunjce s seboj, dal ti bom svetlo sobo, da boš lahko živela in čas ti bo še prehitro potekel. Ko se bo zmrščilo, te bom pa tajno spustil, da boš šla domov in skuhala otrokom večerjo."

In tako je mati večkrat nabrala košaro otroške strgane obleke, jo poslala in se v miru odpočila v zaporu.

Pri drugih ljudeh se otrok več

in hitreje uči kakor doma. Po par letih te kmečke službe in suvanja sem si želel spremembe. Lepega nedeljskega jutra pomladisoli stali štirje fantje iz domačega trga pred gostilno in se pogovarjali. Jaz sem stal nekaj korakov proč in vlekel na ušesa njih pogovor.

"Kje bi mi dobili mladega fanta za deset goldinarjev na mesec, da bi nam odnašal opeko z mize?" vprašuje starejši ostale fante. Hitro skočimo k njim in jih vprašam, za kam in kdaj ga rabijo. "V Idrijo gremo jutri mi štirje delati opeko in potrebujemo enega fanta." Ponudim se jim za to delo in takoj smo se pogodili. Potem odkorakamo v gostilno, kjer mi kupijo porcijo golaža in dve zemlji. Povedo mi pogoje in mesečno plačo. Sežemo si v roke, določimo uro in kraj odhoda.

V tednu po veliki noči leta 1903 se odpravimo na pot. Najeli smo voznika: ob tržaški cesti med Vrhniko in Ljubljano pri vsaki hiši poznanega revnega možička Strička, ki je imel dva stara črna kljuseta in kratek lojterski voz. Zgodaj v jutranji zori naložimo naše orodje in prtljago in se odpeljemo. Ustavili smo v vsaki vasi in pri vsaki gostilni. Šele v temni noči smo prišli v idrijsko kotlino do zadnje postaje—gostilna pri Zagodu. Peš se pride tja v sedmih urah, mi pa smo se vozili in hodili 14 ur.

No, nekaj smo se pa le vozili, nazaj še take vožnje nismo imeli, ker ni bilo denarja. Fantje so bili veseljaki—oh, srečna mladost! Zapili in zajedli so v tej gostilni do zadnjega groša in se vsi napili. Še par kilometrov vožnje in prišli smo na mesto: v Ljubevsko dolino, okrog trideht ure hoda od Gornje Idrije. Izpregli smo konje, jih dali v hlev, nato pa vsi na hlev v slamo spat. Tisto noč je tam zapadlo dva palca snega in nam odložilo delo za nekaj dni. Zjutraj smo se pri Premrovštajnu, gospodarju opekarine, naje dli žganecv in zelja, nato pa je imel Striček s fanti daljši in resen pogovor radi voznih stroškov. Bil je ves iz sebe, jezen tako, da bi skoraj počil. Napregel je kljuseta in se odpeljal po snegu proti domu — — —

Gorko pomladansko sonce je stopilo tisti sneg v par dneh. Dober streljaj od teh gospodarskih poslopj na robu hriba je stala mala opekarna: kakih 20 kvadratnih metrov izravnane sveta za polaganje surove opeke, peč na drveno kurjavo, mala odprta lopa in mala, za silo obita in pokrita kuhinja. Kupili smo na kredit koruzne moke in hrvaške slanine. Za kuha je bil določen Pavle, najstarejši, ki je že odslužil vojaške in delal po Hrvaškem v šumah in znal kuhati žganec. Mojster Tone je odkazal vsem delo. V lopi, ki ni imela obitih sten, smo si na podstrešju napravili postelje iz starih desk—krstili smo jih "korita"—nametali vanje ovseve slame, ki nam je bila za blazino in za odejo.

Delali smo od zore do mraka. V nekaj tednih smo imeli že dovolj surove suhe opeke in jo od-

žgali prvo peč. Fantje so dobili denar in izginili kot kača drug za drugim v Idrijo pit. To se je ponavljalo po vsaki odžgani peči opeke. Jaz sem pa v tem času hodil na zahtevo Premrovštajne gospe v dolino k družini na hrano. Ta blaga gospodinja je skrbela za posle in tujce kot za svoje otroke.

Odžgali smo tretjo peč opeke. Fantje so dobili denar in izginili, jaz pa k Premrovštajnovim, kjer se vsedem za mizo poleg poslov h kosilu. Iz druge sobe pride gospodinja, me nekaj časa gleda, nakar mi da znamenje s prstom, naj ji sledim v drugo sobo.

"Za božjo voljo, kaj pa ti je, fant, da si tako rdeč?" me je izpraševala v idrijskem narečju. Mislila je, da imam ošpice. V pričo nje sem moral sleči srajco in hlače—do gola, ker takrat še nisem imel spodnje obleke. Bil sem rdeč od nog do las na glavi, ves opikan od—bolh. Pri nese mi srajco in hlače, mojo obleko, ki sem jo imel na sebi že dva meseca, pa da dekli, da jo je prekuhala in oprala. Na povečanje gospe nisem smel nazaj k opekarni, dokler mi ni ona ukazala. Spal sem dve noči v čisti slami poleg hlapev na hlevu.

Drugi večer zašlimo vriskanje in klicanje "France!" od mojih fantov od opekarni. Povedal sem gospe, da so fantje doma in grem k njim. "Nocoj boš še tukaj, jutri po zajtrku boš šel nazaj," mi pravi. Zjutraj sem se najedel dobrih žganecv in zelja, potem pa stekel k opekarni.

"Kje si pa bil, smrkavec! Kaj ne veš, kaj je tvoja naloga? Radi tebe bi nam lahko orodje in obleko pokradli," upije nad mano mojster Tone. Stopi korak proti meni in mi da vročo zausnicio. Dobil bi jih še več, a v tistem trenutku ga zagradi Lojze: "Zadnjikrat si fanta udaril. Udarj mene, če imaš korajže," mi reče Lojze ves jezen. "Hvala ti lepa," sem si mislil in jokal ne kaj od veselja, nekaj radi udarca. V nekaj minutah se je vse pozabilo in smo pričeli z delom.

Kako uro za tem dogodkom sta prišla gospodar in gospodinja k opekarni. Pokličeta mojstra Toneta na stran. Nekaj se pogovarjajo, nato pa gre gospa pod lopo in po lestvi na podstrešje, da si ogleda naša "korita". V tisti zmeti in s prahom pomešani slami je bilo na tisoče bolh. Na njeno povelo smo takoj očistili naša ležišča, znesli slamo na plan in jo zažgali ter se za nekaj tednov rešili te nadležne živali. Dobili smo sveže slame in male vreče, ki smo jih nabasali s slamo in imeli za podglavje.

Zopet je odžgana peč opeke. Fantje so dobili denar in odšli zopet poplivat. Nekako na pol poti med Idrijo je bila gostilna "pri barak". Tam je bila vedno njih prva in zadnja postaja. Tam je bilo namreč izredno lepo dedek srednje velikosti, polna življenja, rdečih lic, okroglega lepega obraza, v cvetju mladosti in edina hči gostilničarka, oziroma je bila pohčerjenka. Ime ji je bilo Katrica in ona je vodila gostilno za svoja rednika.

Katrica je bila prebrisana in zvita. Večkrat se je vsedla v naročje kakemu izmed naših fantov in ga poljubila. Pili, jedli in spali so tam in pustili ves zalusček od najmanj par odžganih peči opeke. V lepo in navihano Katricio so bili vsi malo zaljubljeni in proti koncu sezone vsi malo ljubosumni drug na drugega. Tam so se radi tege enkrat

tudi pograbili. Lojzeta je eden udaril po glavi, da ga je obilila kri. — (Konec jutri.)

Frank Gaber.

Poročilo zaslopnika

Hermilno, Pa.—Minuli teden sem obiskal sledeče nasebine: Coverdale, Library, Finleyville, Hackett, Bridgeville, Sygan, Cuddy, Moon Run, Cliff Mine, Imperial in par hiš v Pittsburghu ter Braddocku. V prvi nasebini sem prodal nekaj kolektarjev, skolektal Čipčičev oglaš v kolektarju, Prosveto je ponovila dvodvica Rupnik, knjigo Two-Way Passage pa je kupila mrs. Kine (?). Ona je članica lokalnega odbora za civilno obrambo.

V Libraryju sem skolektal Groznikov oglaš v kolektarju. Proletarca so ponovili mrs. Dermota, farmarica mrs. Zupančič in Nick Triler za Dom, Prosveto pa F. Mejak. Prenočeval sem tam dva večera, enkrat pri Kraljevihi, drugi pri Stevu Ritoniji, ki ima ženo iz bovške okolice pri Soči. V Finleyvillu ali Hackettu se je na novo naročil na Prosveto Mike Per (?), mrs. Pernišek pa jo je ponovila. Tam sem prodal tudi par kolektarjev, mrs. Pahle na farmi je ponovila Prosveto in kupila kolektar.

Od tam sem se odpeljal skozi Bridgeville v Cuddy, kjer se je naročil na Cankarjev glasnik Anton Demetrovič, Joe Kaus, bečlar, pa na Proletarca. Tudi on je doma blizu Bova, v isti vasi kot podpisani. V Cuddyju sem prodal pol tucata kolektarjev in obiskal sem tudi farmarja Skomarja in Obrezata. V Syganu se je na novo naročila na Prosveto dvodvica Pleteršek, prenočil sem pa pri Juliusu Lisjaku. Z njim se poznava že od izredne konvencije SNPJ l. 1908, ki se je vršila v Chicagu.

Z njim sva se pogovarjala o lepi pesmi "Morje Adriansko", ki so jo takrat zapeli pevci iz Clevelanda s Frankom Keržetom vred, takratnim tajnikom SNPJ. Poleg njega so bili Korče, takratni gl. blagajnik, Kalan—in Kogoj—zadnji je bil njih učitelj. Enkrat sem že poročal, da me je ta pesem dvignila iz postelje, ko sem bil med konvencijo na stanovanju pri Koščiku. Danes ima ta pesem zopet pomen in bi jo pevski zbori žihor zopet poklicali v življenje. Z Juliusom sva ga počasi srkala in se pogovarjala pozno v noč, drugi dan pa je šel na delo. Zjutraj sva se še par ur pogovarjala z njegovo ženo, ki je tudi uljudna.

Nato sem obiskal še ostale Slovence in njih Dom, ki je sedaj precej popravljen in dobro napreduje. Obiskal sem še Lovrenca Kaučiča, ki je kupil knjigo Two-Way Passage za sina, ki gre k vojakom. Rekel je, naj jo fant čita in pri vojaki da še drugim fantom, da bodo izvedeli njen namen. V Bridgevillu sem tudi prodal par kolektarjev, dasi so jih tam že prodajali Sygančani. Prosveto sta ponovila mrs. Gruden in Tome. Rad bi bil videl nekaj ljudi, toda jih ni bilo doma.

Iz Bridgevilla sem odpotoval v Carnegie, kjer sem obiskal Fr. Skerla in Antona Petrovičja, ki so v sorodu—mrs. Petrovič je Skerletova sestra. Ona je prišla v Ameriko v družbi mrs. Petrovič in sta menda v starem kraju skupaj doma, vsaj pa je služila v bližini mrs. Modic. Bilo ji je žal, ker ni vedela slednje na pikniku SNPJ v Strabanu. Skerl je ponovil Cankarjev glasnik, Tony Petrovič "old timer", pa Proletarca. Nato je prišel za menoj od dela Jack Ambrozich in me peljal do njegovega doma, kjer sem prenočil. Zjutraj sem obiskal Moonrunčane in v neki hiši naletel tudi na list Amerikanski Slovenec, o čemer pozneje.

V Moon Runu to pot ni bilo veliko, le par kolektarjev sem prodal in se pogovarjal z mrs. Groznik, ki je doma iz Kobari, da kamor so naša dekleta hodila molit k sv. Antonu za—dobrega možička. Cerkvica se nahaja na griču nad Kobaridom. Tam je našla možička tudi moja boljša polovica. Leta 1902 sem prišel iz Nemčije domov na nabor. Vesele družba fantov in deklet me je spravila, da smo šli 13. junija v Kobariid k sv. Antonu, ki je tudi podpisanega patron. Privlačil sem v isti izlet. Ko smo se vračali, je naša skupina izletnikov, vozeča se v "karoci", dohitela več deklet, ki so hodile peš.

Ker sem že prej imel "na pletu" mlado 16-letno dekle, sem vanjo rekel, naj ustavi. Dasi je bilo malo prostora v "karoci", sem povabil dekle, naj prisede in jo posadil na kolena. Na njih je sedela do doma in me tako ogrevala, da je postala moja ljubljanka in poldrugo leto pozneje moja žena, kar je še danes. Ampak nazaj k poročilu.

V Cliff Mini je ponovila Cankarjev glasnik mrs. Ušeničnik Bogatajevi pa Prosveto in Proletarca. Obiskal sem več tamkajšnjih Slovencev. Luka Miklavčič je kupil kolektar; on je bečlar, toda ima svoj dom. V Imperialu sem napravil pravilno. Proletarca so ponovili mrs. Eržen, mrs. Jarnik, Augustin in Tanehar, Prosveto pa Narodni dom, Tauchar, Godala, in novo pa sta se naročila mrs. Leban in bečlar Joe Ule, tajnik mrs. Polšak pa je ponovila Cankarjev glasnik. Ule me je drug dan peljal na farmo h Gorenčkim in Kokljevim. Pri prvih ni bilo žajfe, pri drugih pa naročnina na Prosveto.

V Imperialu sem prenočil pri Augustinovih. Drugih novic tam ni, kajor da je šlo že veliko fantov k vojakom, skoraj vsi člani SNPJ. Ti so: Kokeinov, Pustorhrov, Dolinarjev, Kerinov, Trdnov, Vidrihov, Perhov, Perniškov in morda še par drugih. Lje so šli iz Cliff Mine Sifarijova, Sušatov, Pregelov in Pirkov, iz Moon Runa pa Knezov, Možinov in Urankarjev ter par drugih. Skoraj vsaka slovenska nasebina je že dala pol tucata ali več slovenskih fantov in članov SNPJ, da pomagajo rešiti demokracijo in svobodnejši svet, v katerem bo življenje nekega štelo, če se uresniči naša sanja.

V Pittsburghu so ponovili Prosveto Gramcov, v North Braddocku pa je ponovil Cankarjev glasnik in Proletarca Anton Režek, kakor tudi L. Karish, ki edaj stanuje v lepem domu s svojo družinico. Obiskal sem še par drugih, toda jih nisem dobil imena. S tem je bil teden končan in obrnil sem se proti svoji domu.

Sedaj pa nazaj k Amerikanskemu Slovincu. Opozorjen sem bil od več rojakov, naročnikov A. S., da je v neki številki omenil urednik tudi podpisane, da ni prav, da omenim samo ime, kdo se je na kaj naročil, marveč bi moral omeniti tudi kateri list je dober. Tukaj se bo povedano, da listi, ki jih je zastopam, so najboljše in največja najbolj potrebni. Prosveta, list, ki nič ne zavija in pove napreduje. Obiskal sem še Lovrenca Kaučiča, ki je kupil knjigo Two-Way Passage za sina, ki gre k vojakom. Rekel je, naj jo fant čita in pri vojaki da še drugim fantom, da bodo izvedeli njen namen. V Bridgevillu sem tudi prodal par kolektarjev, dasi so jih tam že prodajali Sygančani. Prosveto sta ponovila mrs. Gruden in Tome. Rad bi bil videl nekaj ljudi, toda jih ni bilo doma.

Kar se tiče Boga in vere, ta v teh dolžnostih in lastnostih. Njor te spojuje in upošteva. Najboljši kristjan. Katoliška opkev in papež eksistira okrog 1600 let, te lastnosti, ki jih sponvedujeta SNPJ in Prosveta, je eksistira, odkar je človek na vel razvijati svoja etična in duševneljubna pravila. Papeži se pozneje dosti pomagali, da se te ideje niso uresničile med narod. Na primer oni so vsilili moliti javno za mir, obenem pa blagoslovljali orožje, ali celo se kuliso podpihovali klanje, ki je bil to slučaj proti durajstvu mu socialističnemu delavstvu, ki ga je leta 1934 v krvi zadušil klerofašizem, ali v civilni vojni.

(Dalje na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

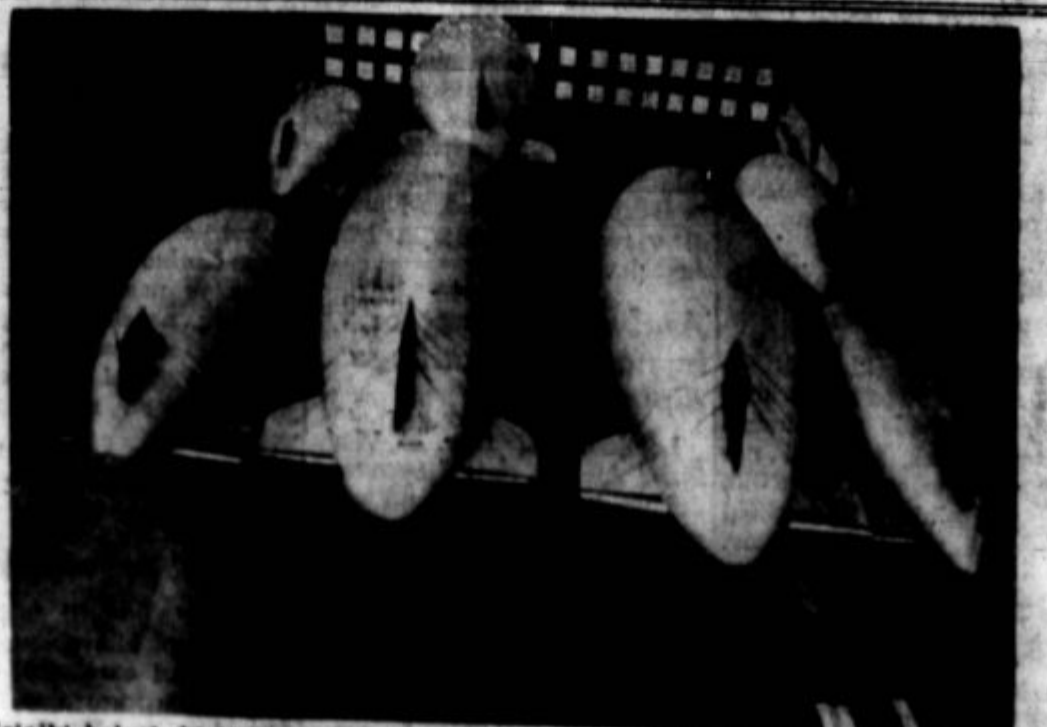
(iz Prosvete, 23. februarja 1938)

Domače vesti. V Siskvici, Pa., je umrla Neža Golje iz Mene peči.

Delavske vesti. Organizacija rudarji so sklenili, da bodo stavkali za šesturnik.

Inozemstvo. Zahteve v Anglijo po reviziji versajske mirove pogodbe.

Sovjetska Rusija. Sovjeti naslovili na Japonsko zahtev, naj izprazni vzhodno Sibirijo.

Vojaški baloni, ki igrajo važno vlogo pri straženju ameriškega obrežja na vzhodu.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

VESTI IZ NEPOKORLJIVE JUGOSLAVIJE

Dne 12. februara je prispel v Rim maršal vstaške vojske Slavko Kvaternik. Na postaji ga je čakal poveljnik italijanskih vojnih sil general Cavallero s posebnim vojnim odposlanstvom. Kvaternika je sprejel Mussolini, za njim Ciano. Pogovori so bili, pravijo poročila, "pristranemu duhu", seveda pripravljanje novih izdajstev vstajev, ki vodijo "neodvisno".

Iz Splita je prišlo pismo, ki pravi, da tam štejejo dneve, "ko bo vojna končana in ko bo Split Dalmacijo zopet v Jugoslavijo". V Splitu več ne izhaja list "Nova Doba", temveč "Popolo di Spalato" samo v italijanski.

Stanje v Dalmaciji je blizu vstaje proti fašistični zasedni oblasti, tako da so fašistične oblasti morale zamenjati vse domače oblasti s fašistično mladino, ki je neusmiljena do domačega prebivalstva. Lakota vlada po vsej Dalmaciji. Hrane primanjkuje, tako da je splošno stanje podobno strahotam v Grčiji.

Vse belgrajske žide, ki so prebivali najprej v Splitu in potem na otoku Korčuli, so pregnali v lužino in v Severno Italijo.

Velik del uglednih splitskih svetnikov so pregnali v Istro in jih tam zaprli. Skoraj vsi narodni delavci so bili pregnani iz Splita, Šibenika, Trogira in ostalih dalmatinskih kulturnih središč, bodisi v Istro, bodisi v Italijo.

Argentinski list La Nación objavlja uvodnik z naslovom "Četniki" in poudarja pomen tega bojevanja v današnji vojni in kot najboljši zgled navaja bojevanje jugoslovanskih četnikov. List v tej številki vzpodbuja, naj se četniški oddelki uanovijo v Argentini.

Ugledni argentinski večernik critica je priobčil članek o Milojku Petroviću-Njegošu, v katerem pravi, da je Hitlerjev utnik, odkar je odbil ponudbo, sprejme črnogorsko krono.

Vsi argentinski časopisi objavljajo pomen imenovanja generala Draže Mihajlovića za vojnega ministra. Prav tako so časopisi na vidnih mestih prinesli vesti o podpisu grško-jugoslovanske pogodbe, večina med njimi s prijaznimi komentarji.

Nemška poročevalna družba O. sporoča iz Zagreba, da je avstrijski ukazal zapreti "polkovnika" Avgustina Marića, načelnika generalnega štaba "hrvatske vojske". Izročili ga bodo pooblaščenemu sodišču, ki ga bo obdolžilo na smrt. Obtožen je, da je obdržal duh jugoslovanske vojske in da je ta duh večkrat hotel zanesti v "hrvatsko vojsko".

Pred kratkim je bil ustreljen likovnik Neudorfer, ker je odkril hrvatskih vojakov v Bosanskem Novem, ukazal, naj se vržejo na vlak, v katerem se vozil pomočnik notranjega ministra Pavličevića vlade.

Poročevalna družba Stefani pravi, da bo v Zagreb odpotoval bolgarski pravosodni minister Mitakov. Pri tej priložnosti bo prejel "bolgarsko-hrvatski denar" in podpisan nek sporazum med "neodvisno" in Bolgarijo.

Pavelić je 11. januarja sprejel diplomatske zastopnike, ki mu prišli čestitati Novo leto. Imenu diplomatskega zbora je prevladal nemški poslanik Katsche, govornik pa mu je Pavelić, ki svoj govor končal v italijanski jeziku, poveljujoč Italijo in italijanske vojske.

Po vseh družbe Stefani je bil pravoslavni škof iz Bačke poslan svojim ovčicam poslaničarjem, ki jih je opozoril na vda-

nost in spoštovanje madžarskih oblasti, ki bodo, kakor pravi, spoštovali srbsko pravoslavno vero in pravice srbske manjšine.

Načelnik in tajnik fašistične stranke iz Splita sta obiskala italijanske vojake v Mostarju, kot poroča družba Stefani, ki so jim priredili pristran sprejem in se zahvalili za 12 radijev, ki jih jim je poslal Mussolini.

Pavelić je imenoval 12 novih "akademikov", med njimi dr. Mileta Buduaka, sedanega poslanika "neodvisne" v Berlinu. Onjem pravi Stefani, da je najboljši živeči hrvatski književnik.

V italijanski proračun je bila vnešena vsota 50 milijonov lir za stroške pri upravi Črne gore.

Nedić organizira "narodno" policijo. Za poveljnika je bil imenovan polkovnik Ljubo Babić. Za stražnike bodo sprejeti tisti, ki so se odlikovali v borbah s "komunisti".

Italijanski general Coselchi je odposlanec fašistične stranke pri vstaški organizaciji v Zagrebu. Njegova naloga je nadzirati vstaje in njihovo delovanje, dajati jim nasvete in navodila ter poročati o njihovem delu fašistični stranki v Rimu. Te dni je Coselchi in njegovega tajnika sprejel novi tajnik fašistične stranke in pri tej priložnosti

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti)

16. jan. 1942.

V jugoslovanski mornarici je bilo dosti Slovencev. Ko smo maturirali, je stopilo vanjo nekaj mojih sošolcev in bili so v zavist drugim, ki niso bili tako srečni, da bi bili sprejeti. Našim mladim je mornarica dajala kruha in poklica. To ni majhna stvar v ozki, prenapolnjeni deželici, kjer ne veš, kam bi se obrnil, ko si mlad in se moraš postaviti na lastne noge. Pa to ni vse. Potovanja, morja, tuji kraji: težko se je našim upirati takim zapeljivostim. Pravijo, da kdor kaj stori z ljubeznijo in veseljem, stori stokrat boljše, lažje, kot če bi kumovala zagnjenost in nejevolja. Naši fantje so se počutili srečne na ladjah in — bistri so tudi — dosegli kmalu odgovorna mesta.

Kern je Gorenjec in bil je v naši mornarici. Poveljnik flotilje, ko se je začela vojna proti Jugoslaviji. Koliko je bilo ladij pod njim? Kern ni povedal števila: v Angliji je težko govoriti o številkah v jugoslovanski mornarici, mogoče jih Angleži ne bi vzeli resno, mogoče bi se jim smejali, tega bi ne bilo lahko prenesti, ko smo spravili skupaj svojo mornarico s tako ljubeznijo in bili ponosni na njo. Prvo vojno povelje, ki ga je dobil Kern v Šibeniku, kjer je bil zasidran s svojo flotiljo, je bilo, da mora odploviti v Boko Kotorsko. Kotor poznate: s slovečo Malto se kosa za prvo mesto med najboljšimi svetovnimi naravnimi pristanišči. Skoraj navpični, serpentinasti Lov-

mu je podal obširno poročilo o razmerah v "svobodni Hrvatski"; tajnik se mu je za poročilo zahvalil.

Ob bivanju grofa Ciana v Budimpešti je fašistični list "Res del Carino" priobčil članek, kjer med drugim pravi, da se mora Madžarska tesneje okleniti držav osi in se boriti proti Rusiji, kajti z rusko zmago bi se utegnili okoristiti tudi drugi Slovani. Z njihovo zmago bi nastale v Madžarski ne samo socialne spremembe, temveč bi jo Slovani popolnoma uničili. To je bil opomin Madžarski, naj se pokori nemško-italijanskemu ukazu in pošlje svojo vojsko za vzdrževanje reda v Srbiji.

Fašistični častnikar Silvio Negro v nekem dopisu iz Zagreba pravi, da so se Srbi in Hrvati istočasno in skupaj naselili v kraje, kjer bivajo danes in da so se razdelili pri razdelitvi rimskega cesarstva v vzhodno in zahodno, ko je meja med njimi postala Drina. Govore isti jezik, pravi omenjeni častnikar, in ime jezika je srbohrvaščina. Zanimivo je tako pisanje fašističnega častnikarja v času, ko nekateri Hrvati v tujevi službi trdijo, da nimajo s Srbi ničesar skupnega in da celo slovanskega rodu niso.

"Zunanji minister" Lorković je napisal v Hrvatski Matici članek, v katerem govori o dolžnostih sedanega rodu. Pravi, da je narodno edinstvo že doseženo in da je sedaj treba delati samo za to, da se utrdi. V tem duhu je treba vzgajati nova pokolenja, da bi z navdušenjem sprejela ideologijo "neodvisna".

čen za hrbet, gorovje zapotegneno na obe strani: Kotor je kakor latvica za mleko posajena na obalo, njeno morje je povezano z Jadranskim samo z majhnim noskom, preko katerega se pretakata drug v drugega. Četrt stoletja so jugoslovanske ladje plule po tej ožini v Boko, svoje mornariško bazo. Na 18. aprila 1941 so spet plule tja: jugoslovanska mornarica se je zbrala v vsej svoji moči. Od Šibenika dol ob dalmatinski obali je bila vojnja, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo: mirna, celo pusta za vojne čase. Brez duha ali sluha italijanskih sovražnikov. Zemlja tam na levo je bila še naša. Napadali so jo že, takrat samo šele iz zraka. Grčija je še držala fronto proti Italiji. Kotor je bil zavrt v megle, deževalo je kakor iz škatle. Italijanski bombniki so bili neprestano nad pristaniščem. Prišel je zadnji ukaz naši mornarici, zbrani v Kotorju: predati se Italiji. Kdo ga je dal? Zakaj ga je dal? Kdaj v bodočnosti bo svet zvedel o tem. Zvedel bo, kaj se je zgodilo z našo mornarico. Povem vam zgodbo treh naših ladij, ki so jim povedali Slovence.

Na dveh motornih čolnih v Kernovi flotilji sta bila kapetana Slovenca. Na enem je bil tudi Kern: rabil ga je za poveljniško ladjo v flotilji. Po glavi mu je šel ukaz: Predati se Italiji! Motorna čolna v slovenskih rokah si izmenjata signale. Zmešala sta se, potem utihnila. Na drugi strani pristanišča je jugoslovanski razdirač. Njegov po-

veljnik Slovenec Mašera. Predati se Italiji! On ne pošlje signala nikomur. Ne vpraša ničesar, ne odgovori mu nikdo. Napravil je svoje sklepe. Poskrbel je za svoje moštvo. Ukazal je, da morajo vsi na kopno in — domov ali kamorkoli morejo. Ostal je sam na praznem razdiraču.

Megle so se gostile, dež je lil. Popoldne je bilo že temno, nekaj metrov od sebe že niso videli ničesar. Takrat je Kern smuknil iz Kotorja neopažen s svojim čolnom. Zmanjkalo je v pristanišču tudi njegovega tovarisa — motornega čolna. Vsak na svojo roko in po svoji poti, kakor sta se domenila. Predno je Kern izgubil pogled na Kotor: veličanska eksplozija, kjer je bil Mašerov razdirač. Slovenski poveljnik je poglaval zrak sebe in svojo ladjo. Predati se Italiji! — Kern je vodil svoj čoln dol po Jadrano. Nekaj časa je bila tema usmiljena. Kakšna pa sta ubegla jugoslovanska čolna? Velika 700 ali 800 ton. Oborožena? Da, ali ne s pravimi protizračnimi topovi, le proti bombnikom, ki bi se spustili nizko nad nje. Ali še to ne povsod. Na odprtem, divjem morju sta prelaskala, da bi mogla meriti proti napadalcu s sigurnostjo. Ne, na svojo moč se ne moreta zanašati, samo na srečo, ki pomaga pogumnim. — Iz teme se posvetijo luči. Ena, dve, na drugi strani ... štiri, pet, ... deset ... petnajst na obeh straneh. Italijanska blokada! Jugoslovanski motorni čoln v sredi nje. Svetlobni signali pomežikujejo: Kdo je? Kern odgovarja: Kdo je? — "Italijanov se nisem bal, bal sem se le Angležev. Da me ne bi spoznali, da bi mislili, da sem Italijan in obračunal z mano." Bili so Italijani in niso obračunali z njim. Zdelo se je dolgo, ali bilo je le konec pretečih luči. Ko je bilo konec teme, je Kern zavil v malo grško pristanišče na albanski obali, Pargo, da bi dobil petroleja za svoj čoln.

Parga je sloveče ime v grški zgodovini in angleški literaturi. Bilo je v napoleonskih časih, ko si je zaslužila slavo. Bilo je z nesmrtnim junakstvom in sovražnostjo proti turškemu diktatorju iz Janine, Ali Paši. Izselili so se rajše, kot da bi živeli pod njegovo vladno. Prej pa so sežgali kosti svojih mrtvih, da ni se ležale v Alijevi zemlji. Naznanili so, če bi turška vojska prej stopila v njihovo mesto, predno imajo čas, da se izselijo, bodo pomorili svoje žene in otroke rajše, kakor doživeli trenutek, da pridejo pod Alijevo oblast. Angleški oficir jih je pomiril in spravil na ladje, ki so jih prepeljale na Jonske otoke. Zgodovina pravi, ko so Alijeve čete stopile v mesto: "... ni nič dihalo, nič se ni zganilo; hiše so bile zapuščene, narod je bil iztrebljen, kosti mrtvih skoro do konca požgane v pepelu". V tako Pargo je prihajal Ali Paša, ko si jo je pribralantal po 20ih letih spletkarjenja in nasilstva. Parga je bila pod varstvom Angležev. Angleži so bili odgovorni za njeno usodo. Angleški politiki. Ali angleško napredno mišljenje je bilo prvo, ki je obsodilo in se sramovalo tega "izdajalstva". Angleška poezija pa se je za večne čase oddolžila slavi Parge z Byronovimi verzli:

"O Suli's rock and Parga's shore
Exist the remnants of a line,
Such as the Doric mothers bore."

V to zgodovinsko Pargo je prišel Kerin, da bi našel petroleja. Ko so Grki zvedeli, kdo je in od kod, so ga vzdignili na ramena v navdušenju in ponesli po svojih kamnitih pobočjih. Ali petroleja mu niso mogli dati, ni ga bilo. Z nočjo se je odpravil Kern spet na pot. Ustavil se je v Prevezi. — L. 1809 je pristal tam Byron na poti — na svoji slavni poti — po Grčiji. — Stedili so Argostoli na otoku Kefaloniji, Navarino. Ponoči se je plazil od enega pristanišča do drugega, podnevi se je skrival v njih pred Italijani. Tako je Kern prižgal v Suda Bay na Kreti. Izročil je sebe in svoj čoln z vso posadko Angležem na razpolago. In sestala sta se z onim drugim motornim čolnom, ki se je tudi izmuznil iz Kotorja in srečno prišel, kamor je hotel.

Kreta je bila takrat polna ranjencev in zavezniškega moštva in civilistov, ki so ubežali z Balkana, da se rešijo pred udarajočimi Nemci. Angleški 10.000-tonski parnik je napolnjen z moštvo čakal, da najdejo spremstvo za pot v Aleksandrijo. Grška mornarica — toliko večja kakor jugoslovanska — je bila skoraj do zadnjega uničena v grških pristaniščih z bombami. Grki niso mogli ustreči Angležem. Angleži si niso mogli pomagati, za konvoj niso imeli dovolj ladij. Pa sta stopila naprej mala jugoslovanska motorna čolna pod slovenskimi oficirji. Pripravljena sta bila za na pot.

Tako so vam šli na morje velik angleški parnik, neoborožen proti napadam iz zraka ali napadom podmornic. Za varnost sta ga spremljala naša čolna. Tako lahka, da ju je Sredozemsko morje zibalo kakor lupino. Če bi prišli bombniki visoko nad nje, jih ne bi imeli s čem streljati. Če bi prileteli nizko, jih je preveč metalo, da bi mogli rabiti svoje topove. Spet so se predali sreči, ki pomaga pogumnim. Bombniki niso prišli, podmornice jih niso našle. Pristali so v Aleksandriji. Tam je že bila druga družba Slovencev. Rešili so tja svoje hidroavijone, pomorska letala. Dvanajst se jih je vzdignilo v Dalmaciji, osem jih je priletelo v Aleksandrijo. Ni bilo slabo, čepomislamo, da so naši junaki reševali svoje stroje preko Otrantske ožine, ki si jo trdno držali in strahili Italijani. Stroji in moštvo je zdaj v britski službi. Veliko so imeli dela, ko so bili boji v Siriji. Kern bi lahko povedal še mnogo.

Dolenjka.

Fotić za anglosaško kontrolo Evrope

Potrebno bo mednarodno nadzorstvo

Chicago, 17. febr. (JCO). — The New York Herald Tribune prinaša v svoji številki od dne 15. februara sledeče:

Konstantin Fotić, poslanik Jugoslavije v Washingtonu, je danes izjavil, da bo dolžnost anglosaških demokracij po vojni "uvesti in varovati v vsej Evropi demokratični način življenja" s pomočjo mednarodnega nadzorstva.

"Izkušnja povojne dobe nam je pokazala, zlasti malim državam; da ni koristno iskati naše varnosti v političnem zavezništvu," je dejal Fotić pri kosilu Chicago Bar Association.

"Nobena Maginotova črta, nobeno zavezništvo in oboroževanje ne bo zagotovilo varnosti našemu narodu. Pravo varnost bo mogoče najti samo v boljšem ustroju mednarodnega življenja, ki bo omogočil tesno sodelovanje med narodi, ki imajo vsi isto pojmovanje o življenju."

Mr. Fotić je poudaril, da po vojni ni treba pokazati do Nemčije, Italije, Madžarske in Bolgarije "nobenega odvisnega smiljenja ali sočutja" in da je treba "tiste osebe in stranke, ki so odgovorne za njihovo zločinsko ravnanje, odstraniti in jim vzeti vsak vpliv na življenje naroda".

Exist the remnants of a line,
Such as the Doric mothers bore."

V to zgodovinsko Pargo je prišel Kerin, da bi našel petroleja. Ko so Grki zvedeli, kdo je in od kod, so ga vzdignili na ramena v navdušenju in ponesli po svojih kamnitih pobočjih. Ali petroleja mu niso mogli dati, ni ga bilo. Z nočjo se je odpravil Kern spet na pot. Ustavil se je v Prevezi. — L. 1809 je pristal tam Byron na poti — na svoji slavni poti — po Grčiji. — Stedili so Argostoli na otoku Kefaloniji, Navarino. Ponoči se je plazil od enega pristanišča do drugega, podnevi se je skrival v njih pred Italijani. Tako je Kern prižgal v Suda Bay na Kreti. Izročil je sebe in svoj čoln z vso posadko Angležem na razpolago. In sestala sta se z onim drugim motornim čolnom, ki se je tudi izmuznil iz Kotorja in srečno prišel, kamor je hotel.

Kreta je bila takrat polna ranjencev in zavezniškega moštva in civilistov, ki so ubežali z Balkana, da se rešijo pred udarajočimi Nemci. Angleški 10.000-tonski parnik je napolnjen z moštvo čakal, da najdejo spremstvo za pot v Aleksandrijo. Grška mornarica — toliko večja kakor jugoslovanska — je bila skoraj do zadnjega uničena v grških pristaniščih z bombami. Grki niso mogli ustreči Angležem. Angleži si niso mogli pomagati, za konvoj niso imeli dovolj ladij. Pa sta stopila naprej mala jugoslovanska motorna čolna pod slovenskimi oficirji. Pripravljena sta bila za na pot.

Tako so vam šli na morje velik angleški parnik, neoborožen proti napadam iz zraka ali napadom podmornic. Za varnost sta ga spremljala naša čolna. Tako lahka, da ju je Sredozemsko morje zibalo kakor lupino. Če bi prišli bombniki visoko nad nje, jih ne bi imeli s čem streljati. Če bi prileteli nizko, jih je preveč metalo, da bi mogli rabiti svoje topove. Spet so se predali sreči, ki pomaga pogumnim. Bombniki niso prišli, podmornice jih niso našle. Pristali so v Aleksandriji. Tam je že bila druga družba Slovencev. Rešili so tja svoje hidroavijone, pomorska letala. Dvanajst se jih je vzdignilo v Dalmaciji, osem jih je priletelo v Aleksandrijo. Ni bilo slabo, čepomislamo, da so naši junaki reševali svoje stroje preko Otrantske ožine, ki si jo trdno držali in strahili Italijani. Stroji in moštvo je zdaj v britski službi. Veliko so imeli dela, ko so bili boji v Siriji. Kern bi lahko povedal še mnogo.

Dolenjka.

Fotić za anglosaško kontrolo Evrope

Potrebno bo mednarodno nadzorstvo

Chicago, 17. febr. (JCO). — The New York Herald Tribune prinaša v svoji številki od dne 15. februara sledeče:

Konstantin Fotić, poslanik Jugoslavije v Washingtonu, je danes izjavil, da bo dolžnost anglosaških demokracij po vojni "uvesti in varovati v vsej Evropi demokratični način življenja" s pomočjo mednarodnega nadzorstva.

"Izkušnja povojne dobe nam je pokazala, zlasti malim državam; da ni koristno iskati naše varnosti v političnem zavezništvu," je dejal Fotić pri kosilu Chicago Bar Association.

"Nobena Maginotova črta, nobeno zavezništvo in oboroževanje ne bo zagotovilo varnosti našemu narodu. Pravo varnost bo mogoče najti samo v boljšem ustroju mednarodnega življenja, ki bo omogočil tesno sodelovanje med narodi, ki imajo vsi isto pojmovanje o življenju."

Mr. Fotić je poudaril, da po vojni ni treba pokazati do Nemčije, Italije, Madžarske in Bolgarije "nobenega odvisnega smiljenja ali sočutja" in da je treba "tiste osebe in stranke, ki so odgovorne za njihovo zločinsko ravnanje, odstraniti in jim vzeti vsak vpliv na življenje naroda".

New York, 12. februara 1942. Damjan Sekić.

Klic Jugoslovanov

V borbi proti osišču potrebujejo podporo

The New York Times proučuje v nedeljski prilogi pismo, ki ga je naslovil uredniku bivši urednik belgrajske "Pravde" Damjan Sekić, ki ga zaradi pomembnosti prinašamo:

Uredniku N. Y. Timesa:

Angorski dopisnik New York Timesa, Ray Brock, je imel 2. februara zelo primerno radijsko oddajo, v kateri je mnogo povedal o jugoslovanski vladi v Londonu in o zaveznikih — zlasti o zaveznikih. V zvezi s tem je potrebnost poudariti, da bi ne smeli omalovaževati nobenega bojišča proti osišču, pa naj bi bilo kjerkoli. Usodna važnost evropskega bojišča bi morala biti vsakomur jasna. Sijajna borba v Rusiji v sedanjih mesecih pa do pohladi bo prinesla usodno odločitev in morda tudi odločitev glede trajanja vojne. Posebej je važno tudi jugoslovansko bojišče. Z veliko močjo svoje narodne zavednosti so arabske redne čete skupaj s četniki že pokazale delavnost pod poveljstvom svojega voditelja generala Draže Mihajlovića, vojnega ministra, ter srbskega pesnika, majorja Dragiša Vasića.

Generalna štaba Nemčije in Italije sta v začetku poskušala podcenjevati pomen nadaljevanja jugoslovanskega odpora v Srbiji. Vzrok je bil ta, da sta bila oba prisenecena sprčo lahko doseženih uspehov pri napadu na Jugoslavijo v aprilu 1941. Ne bi jima bilo treba biti presenečenim, kajti Jugoslavija si je takrat samo poskušala ohraniti svojo neodvisnost in svobodo kot nevtralna država in ni hotela v vojno. Kako pa je Jugoslavija sploh mogla priti v vojno, ko pa je bilo jasno, da se je peti koloni, ki so jo trpele prejšnje vlade, posrečilo zrahljati temelje države in narodne varnosti? V resnici jugoslovanska vlada takrat ni bila nič drugega kot prava pravcata peta kolona.

Borba za sveto stvar

Srbi, Hrvati in Slovenci umirajo danes na svetih tleh svoje domovine, umirajo za sveto stvar — da rešijo svoj narod in svojo zemljo pred krutim sovražnikom in da pomagajo svoji zavezniški v njihovi borbi proti totalitarnim tiranom. Vse, kar večni sovražnik počenja v Jugoslaviji, je nezaslišan zločin, ki bi končno moral zbuditi vest v nemškem in italijanskem narodu — če jo sploh imajo — in morali bi razumeti, da je vojskovanje treba omejiti na vojno in ne zatirati tako zverinsko nedolžnega prebivalstva.

Ameriški javnosti so dobro znani dogodki v Jugoslaviji. Predsednik Roosevelt in premijer Churchill sta poudarila važnost borbe, ki jo vodijo arabske redne čete in četniki. Danes pa slišimo klic, arabskega bojišča, klic, ki prosi za takojšnjo pomoč. Če so zavezniki napravili napako, da nam te pomoči niso poslali takoj, ko je bilo mogoče, moramo pričakovati, da vsaj sedaj ne bodo napravili še večje napake.

Potrebna je pomoč

Poročilih New York Timesa je še čas pomagati junaški srbski vojski. Vsekakor je upravičeno upanje Jugoslovanov, da jih v tem trenutku zavezniki ne bodo zapustili. Združene države in Velika Britanija lahko pošljeta pomoč z neizčrpnimi sredstvi, s katerimi razpolagata oboje državi.

Brez odlašanja bi bilo treba poslati hrane, streliva in ljudi. Poti so odprte, pomoč ne bo zaman. Ne sme se pozabiti na to bojišče, ki ga je ustvarila živila sila in pravilni duh velikega naroda, ki se bori za svojo svobodo, naroda, ki je velik v svoji moralni moči in svoji narodni duši, če ni po številčnosti. Balkansko bojišče je baklja svobode za podjarmljene narode. Naznanja jim osvobojenje in rešitev Evrope.

Danes pošilja junaška jugoslovanska vojska s četrtega bojišča prošnjo za pomoč svojim močnim zaveznikom: Združene države, Britaniji. Upajmo, da bo topot prošnja uslišana.

New York, 12. februara 1942. Damjan Sekić.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

v Španiji—da ne gremo dalje v zgodovino. Na takšen način ne more priti do miru na zemlji, tudi ne do pravičnosti. Uredniški članek A. S. z dne 11. febr. pravi, da so vojno povzročili ljudje, ker so Boga zavrgli. Pravi, da papež to dobro ve in da ni čudno, ako Nemci ubijejo 200 Slovanov za enega Nemca, ker so oni prvi Boga zavrgli. Na ta način ti "učitelji" tolmačijo zgodovino in nacijo barbarstvo!

Torej je le res, da je papež na strani nacije. Treba je pobiti vse, kar ne verjame v Boga oziroma v papeža! Torej ni čudno, če se ljudje, ki znajo količak misliti in ki imajo količak čuta pravičnosti, branijo take vere, ki se valja v največjem moralnem blatu in propadlosti.

Članek dalje pravi, da so brezbožci še slabši kot oni, ki verujejo v ateizem. Prvi da se le hlinijo Bogu in papežu, zadaj ga pa izdajajo. Torej natančno po papeževem kopitu—delajte tako kot jaz vas učim, ne pa kakor jaz delam za vašim hrbtom. Jabolko ne pade daleč od drevesa.

Potrpeti je torej treba za idioti, katere rodi tema. In papež je s svojo cerkvijo vred dosti kriv, da je idiotov vedno več in valed tega krvavega klanja in prokletstva in grizenja zob za zob. Teh brutalnosti ne zahteva Bog Pravič, ampak samopašni ljudje, ki imajo vedno dobro besedo zase, s sosedom ali tvojim bližnjim pa v peklu.

So ljudje, ki hodijo v šolo samo zato, ker postava tako zahteva, potem, ko so izven šole, pa ne marajo več za knjigo. V cerkev se gredo, da jim Bog odpusti grehe, da lahko zopet naprej kradejo brez vsake vesti in ubijajo. Al Capone je dosti svojih nasprotnikov ubil, ampak kljub temu dobro živi. Ko se je njegov sin oženil, je prišel na oheč, katere se je vrnila ob velikih svečanostih duhovščine, ki prodaja vero za dolar.

Ljudje vidijo take lopovščine in zato se oprijemajo ateizma in si ustvarjajo svojega boga, Boga Pravič, ki bo deljena tako, da bodo barbarske in krvočne vojne nekoč res nemogoče. V bodoče naj bi bili papeži in cerkve brez moči, ker jim ni za Pravič, marveč verujejo le v moč bogastva za sebe in sebi enake, ne pa za malega človeka. Oni zahtevajo nebesa na tem svetu, majhen človek naj pa se tolaži z nebesami po smrti. Na ta način se ne bodo nikdar uredili Kristusovi nauki, ampak se bodo nadaljevale moritve, ki lahko človeštvo res privedejo nazaj v srednjeveško tempo.

Torej kličem: Naprej za pravico s pomočjo znanja in čutom pravičnosti. Le tako bo prišlo do blagostanja na tem planetu. Zato tudi želim v tej vojni zmago onim, ki se strinjajo z izobrazbo in plemenitenjem človeka, barbarizem in tema pa naj bosta pokopana. Bogu podobnih je vsakdo, ki veruje in prakticira dobre lastnosti, pa če hodi k maši ali ne in čeprav nima vere v papeža. Kdor vidi dobro bočnost in zmago pravičnosti, ve, da v taki družbi se ne bo nikomur slabo godilo—tudi duhovščina ne bo brezposelna. Zatorej kličem: Naročite si Prosveto, Proletarca in Čankarjev glasnik, ker ti listi pišejo za izobrazbo in za boljši človeški red.

Anton Zornik, zastopnik.

Šilo za milo

— Ali mislite gospodična, da se boste sčasoma naučili ljubiti me?

— Nikoli!

— Saj sem vedel, da ste za učenje prestari.

DOBRA GOSPODINJA

Sprejemem delo pri poštenih rojakih, v družini v mestu ali na deželi. Za podrobnosti pišite na naslov: "FRANCES," 2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

—(Adv.)

Najzanesljivejša dnevno delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih želite vsak dan?

Angleški sanitetci rešujejo osiščne ranjence v Libiji.

ŽUPAN ŽAGAR

SLAVKO SLAVEC

(Se nadaljuje.)

V gostilni je sedel z domačimi k mizi. "Ti kosiš. Jaz še tega ne morem," je potožil Štefan. "Če se le zganem zdama, mi novi gostje vse raznesejo."

"Jaz pa doma nimam več. Drugi se šopirijo v njem. Zda skušam rešiti seno — če se bo dalo. Tudi tam že hodijo v škodo. Kjer se jim zdi, si sami nakosijo in nagrabijo seno ali detelje," je povedal Žagar.

"Priznajte se. Županstvo naj jim stopi na prste."

"Teško jih bo krotiti. Povem polkovniku. Pa vem, da takih tožba ne poslušajo radi."

V hišo je stopil občinski sluga. Izpod pazduhe je vzel dolg papirnat valjček ter ga začel razvijati pred županom.

"To bo treba kam nabiti," je rekel. "Nova prebiranja. Tajnik prosí, da poveste, kam naj to denemo."

Žagar je naglo vstal in z očmi preletel razglas.

"... od 17. do 45. leta ...", je bral neke v sredi.

"Tudi mene bodo prebirali," se je zresnil Štefan.

"Moj Bog, moj Bog, kdaj bo tega konec?" je zatarnala gospodinja.

"Konec, konec —" je skomizgal župan. Podvizal se je s kosilom in odhitel za slugo.

Pri občinskem domu je pokazal, kje naj visi razglas. Doma je poiskal v sklednjú grablje in vile ter se vrnil v senožet.

V popoldanski pripeki je z vilami obrnil pokoseno in raztrošeno seno. V senci pod murvo si je znova naklepal koso.

"Zda mi jih poberejo," je razmišljal med ostrim nabijanjem, ki se je sunkovito trgalo iz klepala, kose in kladiva. "Vse tri. Ženske same v tujini, jaz sam v fronti, sinovi v strelskih jarkih, razpeti v Bog ve kakšne konce sveta — tako bo sedaj."

Po stranskem razoru se je napotil v sredino senožeti, kjer je bil popoldne prenehal. Nove redi so se delale pod koso, dokler se ni solnce nagnilo. Tedaj je z grabljami potegnil seno proti sredi in ga z vilami zložil na kupe. O mraku se je vrnil.

Streljalo ni. V kleti si je narezal gnjati in sira in si natočil majoliko vina. V kuhinji je sedel za mizo in gledal med večerjo skozi odprto okno na dvorišče.

S ceste je pritoptal in prihrzal konj. V sedlu se je zibal polkovnik in pritiskal narahlo svetle ostroge v belo konjsko dlako. Jezdec je skočil na tla, izročil belca, vojaku in z dvorišča prijazno pokimal županu skozi okno. Še preden je Žagar dobro odzdravil, je bil polkovnik v kuhinji.

"Ostanite, ostanite," je pomirljivo pomignil županu, ki je bil naglo in spoštljivo vstal. Njegove ostroge so zaženketale po kuhinji, njegove oči so se živahno ozirale po stenah, opravi in ognjišču. Nato je sam sedel županovemu mestu nasproti in z roko ukazal Žagarju, naj ne prekine večerje.

"Da," je odločil, "tako bo najbolje. Vaša kuhinja bo častniška kuhinja. Vi boste v njej dobivali hrano zastoj. Saj vam itak nima kdo kuhati, kajne?"

"Kakor ukazuje," se je vdal župan. Po kratkem premolu je dodal: "Seno odnašajo."

"Kdo?"

"Vojaki."

"Naznanite mi vsak slučaj. Napišite imena in mi jih izročite. Krivce zadene kazen po predpisih. Če ne bo drugače, postavimo straže. Po naših jarkih preveč vojaštva lenobo pase. Sovražnik se ne upa blizu."

Ko je poveljnik odročiljal, se je župan tiho nasmešnil vase: "Napišite imena! Lep nasvet. Le kdo mi jih pove?"

Drugo jutro se je odpravil o prvem svitu v senožet. Opazil je, da je bila prva dva kupa na koncu vzela noč.

"Napišite imena," si je ponovil z bridko grenkobo.

Kosa je izpodnašala rošno travo. Podolga, megleni pasovi so narahlo prepregali vzhod. Rdečkasta zarja je silila skozenje. Ob severnem pobočju se je pasla meglica.

"V dež se prevrže," je ugibal župan. "Da bi se le prej posušilo!"

Zapad se je predramil. Pridržano brnenje se je izdrl iz njega. Letala so priplula sem čez reko in polja. Bila so samo tri. Tu in tam so pretresli ozračje posamezni strel. Ravna krila so odbrnela na vzhod.

Solnce je popilo sivkaste pasove. Žagar je raztrosil kupe in razbral pravkar nakošeno travo.

Dva konja sta vznikla v polju. Na vzhodnem koncu senožeti sta ob robu zavila vanjo in peketa drug za drugim proti koscu. Ta se je vyzval in se oprl ob kosišče.

"Dobro srečo, oče!" je od daleč zaklical prvi jezdec.

Žagar je spoznal Boštjanov glas. Na drugem konju je sedel Jože. Oče se jima je približal do kraja senožeti.

Sinova sta na kratko povedala, kakšna je bila pot v zaledje ter kje in kako je družina našla zavetje.

"Zda bova kosila z vami. Greva po orodje in denega konja v hlev," je dejal Jože.

"Le!" je pritrdil oče. "Pa v kuhinji vprašajta, ali bodo tudi za vaju kuhali."

Konja sta odpeketa in župan se je z vselejšim licem povrnil k delu.

Cez malo so stali konci v senožeti. Trava je padala v tri redi. Pozneje sta sinova kosila, oče pa je obračal in sušil. Kmalu po dvanajstih je bila senožet pokosena.

"Kaj pa Ivan?" je vprašal župan na poti k obedu. "Ali misli resno s to svojo čudno vojašino?"

"Včasih se je odpeljal," je odvrnil Jože. "Ni hotel poslušati ne matere ne nas. Do prebiranja bi bil še lahko počakal. Kaj ga je pičilo, da se je tako premislil?"

"Mlada in učena glava le prerada je vihrava," je skomizgnil oče.

"Morda bi si rad izbral. Prostovoljec da do nekaj izbire," je ugibal Boštjan.

Po kosilu, ko so odhajali zdama, jih je polkovnik videl z okna v prvem nadstropju.

"Pol družine spet doma?" se je začudil obrozovaje si debelo cigaro.

"Se kakšen dan," je odvrnil župan. "Eden se je že sam javil. Kakor je sklenil, tako je storil."

"Prav, prav," je hvalil poveljnik. "Takih mladenčev nam je treba v takih časih."

Kosci so popoldne samo sušili. Parkrat so obrnili seno in ga pod večer zložili v kopice.

"Dober človek — ta poveljnik," je dejal župan, ki je z grabljami česal kopico, da bi se deževnica laže odcejala, če bi ponoči zarosilo.

"Takega bi želel Ivanu in vama. Prijazen je z ljudmi, ne nadleguje brez potrebe in stotnika dobro brzda."

Domov gredo je v vasi povabil sinova s seboj, da si ogledajo Sulčev zakop.

Na Sulčevem dvorišču so zagledali široko, dobri dve koloni visoko gomilo nametane prsti. Par korakov od praga je zijala odprtina v tleh in iz nje se je belil gornji konec kratke lestve.

(Dalje prihodnjic.)

Velika manifestacija

(Nadaljevanje.)

Nato je Marjan Urbančič prečital resolucije v naslednjem vrstnem redu:

RESOLUCIJE

Predsedniku Rooseveltu, Washington, D. C.:

Gospod predsednik:

Dovolite, da Vam ameriški državljani slovenskega porekla, katerih prebiva nad sto tisoč v državi Ohio in ki so zbrani danes na zborovanju v Clevelandu, izrečejo svojo ljubezen ter udanost načelom pravičnosti in dostojnega in miroljubnega sožitja narodov in človečanstva, načela, ki imajo tako izrazitega in odličnega pospeševalca in bojevnika v Vaši osebi.

Vaša modra in preudarna odločnost je rešila našo ljubljeno domovino obupa, v katerega sta nas pahnili gospodarska in družabna zasleditve in zmotnjava. Vam se imamo zahvaliti, da ne stoji naš narod danes samo poživljen in krepak na braniku dragocenega bisera svoje svobode, pač pa, da je v slehernem, in Mussoliniju, katerih očividni

pravično čutečemu srcu ukoreninjeno prepričanje, da bo ameriški duh, ki ga Vi tako plemenito predstavljate, strl v prah peklenške sile nasilstva, ki divja tako zverinsko nad nedolžniki, in ublažil rane ter prinesel rešitev narodom vsepovsod.

V tem znamenju ponavljamo prisego zvestobe ameriški domovini, v tem znamenju hočemo slediti Vam, svojemu vodji, ter se bojevati z dušo in telesom do zadnje kaplje krvi in do zadnjega utrpa srca do končne zmage. Ni to danes samo naša prisega, pač pa je prisega vsega slovenskega naroda, katerega sinovi se, broječ na tisoče, bore kot neustrašni četniki samostojno in ob strani bratov Hrvatov in Srbov na poljanah in v sivem skalovju od Triglava do Balkana in katerih kri ne sme biti zaman prelita.

V tem znamenju, gospod predsednik, Vas prosimo, da blagovolite posvetiti pozornost domovini naših očetov, teplaši Sloveniji. Naš sicer mali, a kulturno visoko razviti narod je bil stoletja pod jarmom nemške oholosti. A kakor da je obojen na večno trpljenje, sedaj je bil neusmiljeno razkosan po Hitlerju in Mussoliniju, katerih očividni

namen je, da ga popolnoma uničita. Požgani so naši domovi, cvet naše mladosti je živinsko mandran in morjen, naše ženske so nemilostno prepučene pohotnosti zverinskih druhal.

Kljub odločnemu ugovoru Vašega velikega predhodnika, predsednika Wilsona, je bila Slovenija neusmiljeno razkosana že ob koncu zadnje svetovne vojne. Deli, ki so stoletja bili obljubljeni po Slovincih, so bili odkrnjeni od naravnega debla ter izročeni Italiji in Nemški Avstriji. Nad pol milijona Slovencev je prišlo na ta način v meje Italije in skoro isto število je bilo vrženo v nemilost nemškega gospodarstva.

Pa tudi ta skoro smrten udarec ni preprečil, da ne bi bili Slovenci važen in temeljen sestavni del jugoslovanske države, ob splošnem priznanju napredka na kulturnem in gospodarskem polju — vse do takó nemilo usodne Olgine nedelje, ko so se Hitlerjeve kohorte vrgle nad to malo miroljubno državo. Mačevanje mora priti nad zatiratelja in uničevalca malih narodov. Bai tako mora osveta zadeti vsakogar, ki je to zatiranje podpiral ali ga brezbržno trpel. A danes ne kliče sloven-

William Green, predsednik ADF, in Philip Murray, predsednik CIO, si stiskata roke na stopnicah pred Belo hišo po konferenci s predsednikom Rooseveltom. Na sredi je Anna Rosenberg, uradnica v uradu federalne socialne zaščite.

ski narod po mačevanju in osveti. Tisoči slovenskih četnikov ne prelivajo svoje krvi za to mačevanje. Zadnja kaplja krvi teh junakov, sleherni uničen dom, sleherni oskrunjen deviški naših žena in deklet — sleherni srce vsakega Slovence, kjerkoli na tem svetu, se strinja v molitev, ki je izražena v dveh besedah: SVOBODA — PROSTOST!

Gospod predsednik! Ko se bodo polagali temelji bodočemu mirnemu sožitju narodov, za tedaj Vas prosimo, dvignite kot predstavnika velikega našega ameriškega naroda svoj glas za mali narod Slovencev in njihov bratov Hrvatov in Srbov, da bo tudi njim zagotovljeno, da bodo lahko zastavili svoje telesne in duševne sile in si vzpostavili svoje domove ter živeli za vedno v miru in svobodi, kakor jo narekuje duh demokracije.

V tem stremljenju naj Vas vodi božja roka in božji blagoslov naj da, da ste ohranjeni človečanstvu kot zaščitnik in osvoboditelj zatiranih in teptanih!

Nj. vel. kralju Petru II., London:

Slovinci, zbrani na zborovanju v Clevelandu, O., Vam tem potom pošiljajo najiskrenejše bratske pozdrave.

Prosimo Vas, da kot Kralj našega zaslužnjega naroda zastavite vse sile, da se oprosti vse Slovence, ki ječe za desetletja pod krutim jarmom Italije in Nemčije. Upamo in želimo, da bi bili vsi Slovenci zopet združeni v neodvisni Sloveniji, v mejah večje in resnične demokratske Jugoslavije.

Hon. Cordell Hull, Secretary of State, Washington, D. C.:

Javno zborovanje, na katerem so zbrani reprezentativni ameriški državljani slovenskega porekla iz vseh delov države Ohio s tem izražajo svoje visoko spoštovanje in občudovanje za idealizem in dalekovidnost, s katero ste vodili zunanjo politiko našega naroda. Zopet in zopet, že ko je izgledalo, da volja za odpor proti silam zla in teme propada in da stavba mednarodnega za-

kona in reda, s tolikimi mukami zgrajena preko stoletij, postane le spomin srečnejše preteklosti, so Vaše jasne in nekompromisne izjave v prilog temeljem civilizirane družbe vlije peguma in tolažbe v srce svobodoljubnih ljudi na svetu.

Kot možje in žene, ki so naseljenci ali potomci naseljenecv iz ene izmed dežel, ki je bila zločinsko napadena in izropana od sil modernega barbarizma, namreč iz Jugoslavije, se morda celo ostreje zavedamo visoke vrednosti Vašega stališča kot pa povprečni ameriški državljani, čigar misli in zadržanje je bilo skozi mnogo rodov oblikovano po občutku skoro absolutne varnosti od strani kateregakoli možnega tujea sovražnika. Samo po sebi se torej razume, da smo Vam globoko hvaležni kot državljani te naše slavne republike, katere varnost nam je najbolj na srcu. Poleg tega pa je hvaležnost ojačana, ker se zavedamo, da bo Vaše postopanje prineslo osvoboditev vsem narodom, ki so bili podjarmljeni in zaslužnji od strani ali osi-šča, vključivši mali narod slovenski.

Upamo, da nam je dovoljeno, ako ob tej priliki obrnemo Vašo pozornost na strahovite stiske Slovencev, katerih zemlja, že itak žalostno razmesarjena ob zaključku zadnje svetovne vojne, ko je bilo nad 500.000 Slovencev izročeni Italiji in več kot 100.000 pa Nemški Avstriji, je bilo sedaj razdeljeno med nacistično Nemčijo, fašistično Italijo in njenim satelitom Ogrsko. Slovenskemu narodu, ki je bil navzlic svojem malemu številu po splošnem priznanju eden najbolj konstruktivnih in naprednih elementov v jugoslovanski državi, preti sedaj popoln pogin. Prebivalstvo Slovenije se okrutno trga z rodne zemlje in premišljeno razganja po skoro vsej od nacijev okupirani Evropi. To nečloveško početje se izvaja z namenom, da se zadosti stari ambiciji pruskega imperijalizma za zgradbo nemškega mostu, segajočega od Baltskega morja na severu do Jadranskega morja na jugu.

Mi Vas prosimo v imenu človečanstva, da ne pozabite tega

malega, ampak visoko kulturnega naroda ob času, ko se bodo polagali temelji bodočega miru, ter upamo, da kadar bo zopet upostavljena nova in demokratska Jugoslavija, bo vtelesena v njenih mejah združena Slovenija, katere bo obsegala vse ozemlje, ki ji je bilo iztrgano v letu 1918 in v teku sedanje vojne.

Premierju Churchillu:

Vaša ekscelenca:

Amerikanci — slovenskega pokolenja, zbrani na zborovanju v Clevelandu, Vam tem potom izrečejo svoje občudovanje za Vaše navdušeno vodstvo angleškega naroda in njega zaveznikov.

Kot predstavniki Amerikancev, ki so bili rojeni v Sloveniji ter potomcev teh, smo posebno zainteresirani v zedinjenju vseh Slovencev v obsegu mej nove in demokratske Jugoslavije. Kakor Vam je gotovo znano, je bil velik del Slovencev ob koncu zadnje svetovne vojne izročen Italiji in Nemški Avstriji. Upamo in prosimo, da bi Velika Britanija pod Vašim neumornim vodstvom delovala, da se ta kričasta krivica popravi, ko bodo peklenke sile zatirateljev uničene in se človečanstvu spet vrne mir.

Bog naj blagoslovi Vaše delovanje za svobodo narodov!

Poslaniku Litvinovu:

Gospod poslanik:

Ameriški državljani slovenskega porekla, zbrani na narodnem zborovanju v Clevelandu, Ohio, si dovoljujejo tem potom Vam, kot predstavniku bratskega ruskega naroda, izreči občudovanje naš junaško borbo ruske ljudske armade proti fašističnemu napadalcu ter Vas prosimo, da sporočite svoji vladi naše spoštovanje.

Istočasno smo prepričani, da bo sovjetska vlada zastavila odločno svojo besedo za vzpostavitev zedinjene in osvobodene Jugoslavije, v kateri naj bodo vključene vse dežele, ki ji zgo-

dovinsko pripadajo, a posebej slovenske pokrajine, ki so leta 1918 izročene Italiji in Nemški Avstriji.

Predsedniku Jovanoviću:

Ekscelenca! Ameriški Slovenci, zbrani na zborovanju v Clevelandu, Ohio, Vam žele tem potom izreči bratske pozdrave ter prisrčne želje za kar največji uspeh kot vodja jugoslovanske vlade.

Kljub temu, da nas večina zaviže dolgo v naši ljubljeno domovino, vendar nam je dobro bit našega naroda pri srcu, da daj bolj ko kedaj prej, ko ga naš stoletni sovrag docela zasujlj.

Uverjeni smo, da bo nova zavlada jugoslovanskemu narodu, ki se bo preporenil v duhu prave demokracije in svobode. Prepričani, da je to tudi Vaša želja in cilj, izražamo polno upanje Vam in vladi, kateri načelujete.

Posebno Vas prosimo, da postavite vse sile, da se bodo bratje Slovenci, ki so prišli ob koncu zadnje svetovne vojne po Italijo in Nemško Avstrijo, na Primorci in Korošci, vrnilo objem skupne matere.

(Dalje prihodnjic.)

Najzanesljivejša dnevna delavska vest v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

NOTE!

Save this copy of PROSVETA. It is needed for VICTORY!

SAVE

★ All Wastepaper

★ Old Rags

★ Old Rubber

★ Scrap Metal

Turn it over to some local salvage agency

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letnike itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerno. Unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS

TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveto stane za vse enako, za člana ali družino \$5.00 za eno leto naročnine. Ker pa člani še plačajo pri anketah \$1.20 za eno leto, se jim, to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list Prosveto za člana SNPJ. List Prosveto je v vsaki družini in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnitev: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveto je:

Za Druž. dr. v Kanado	\$5.00	Za Člano in Chicago	\$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.50
2 tednika in	3.00	2 tednika in	5.10
3 tednika in	2.40	3 tednika in	3.90
4 tednikov in	1.20	4 tednikov in	2.70
5 tednikov in	nil	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je \$9.00

Isolate spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawdale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsote \$.

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sedanjih članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

